

1 hora i 30 minuts
(amb parades)

Fàcil

2800 m

Pots consultar tota la informació actualitzada sobre les Sendes Urbanes en la web <https://www.facebook.com/senderosurbanosalicante>

Ruta circular. Trams amb escalinates.
Estacionalitat: tot l'any.
Transport públic:
Bus: Línea 39 Parada: Conservatori
(bus només els dies lectius)

Llegenda – plànol itinerari

1. Inici
2. Parc El Tossal
3. Àrea d'itineraris diferenciats
4. Panoràmiques
5. Arbreda i sendes de connexió del Parc
6. Accés est – Castell de Sant Ferran
7. Parc – Bust del doctor Rico
8. Àrea d'interpretació geològica
9. Creu del Segle i mirador
(El punt/parada 9 dista 450 m del punt d'inici)

1 0 m | Iniciem l'itinerari enfront de la rotonda, on se situa el monument als herois de la Guerra de la Independència, confluència dels carrers Catedràtic Jaume Mas i Porcel i Escultor Bañuls.

• Parc 'El Tossal'

2 50 m | Ens trobem en les instal·lacions del parc 'El Tossal'; inaugurat la primavera de 1995 i la morfologia del qual simulava la Comunitat Valenciana, motiu pel qual se'l va denominar 'temàtic', dividint-se en les seues diferents comarques, amb una disposició per terrasses característiques dels cultius tradicionals. Les espècies vegetals, segons el projecte inicial, havien de ser representatives de les existents en els pisos bioclimàtics de la comunitat autònoma. Tot això, combinat amb àrees recreatives en les quals es prestava material per als diferents jocs del parc que va ser el pioner en els serveis ludicoeducatius dels grans parcs d'Alacant. Continuem per la vorera en direcció nord, a la dreta tenim el skatepark i enfront veiem l'estadi de futbol. Uns metres més endavant, lleugerament a la dreta, agafem com a referència la caseta transformador dels repetidors.

3 400 m | Voregem la caseta i caminem al costat d'una barana de fusta, introduint-nos en una col·lecció de sendes que segueixen uns criteris de diferenciació, apreciats en el sòl línies de color roig, blau o verd que ens indiquen la dificultat o el desnivell dels diferents recorreguts interconnectats.

En la primera intersecció de les sendes, entre la calçada i la nostra senda, veiem un espai presidit per un eucaliptus (*Eucalyptus camaldulensis*), lloc en el qual es trobava un antic brollador conegut com la Font Santa. El 1260, Alfons X el Savi va invertir 500 maravedisos "en axuda por aduzir el agua de la Fuente Santa a vuestra villa", aprofitant el sistema de 'qanat' ja existent. La font, que durant diversos segles proveiria d'aigua la ciutat, va ser rebatejada com a Font del Través i, posteriorment, com a Casa Blanca.

Continuem per la primera senda interior a la dreta, en direcció sud-est. Més endavant, pugem per unes escalinates agafant com a referència visual la torre de la caseta transformador.

• La senda pel vessant est

4 200 m | Girem a l'esquerra i en sentit oposat descendim per una rampa fins a arribar a un punt que pot fer les funcions de mirador. La imatge més pròxima és la del veí barri de Campoamor. Com a paisatge de fons, i iniciant un recorregut visual de nord-est cap a l'est, podem contemplar alguna de les serres alacantines com la Carrasqueta, el Cabeçó d'Or, Aitana i el Puig Campana. Ja a la ciutat, veiem la Serra Grossa amb el turó del Molinet i, a continuació, el Benacantil amb el castell de Santa Bàrbara al cim.

El nostre itinerari continua en direcció sud, flanquejat per moreres (*Morus alba*) i pins (*Pinus halepensis*) que, segons avança el recorregut, també es combinen amb *Ficus microcarpa*, coneguts com a lloret d'Índies. Però, a més d'estos arbres alineats amb la missió de proporcionar-nos ombra, en esta part del vessant de la muntanya fàcilment podem identificar altres espècies amb una funció més ornamental com l'arbre de l'amor o de Judes (*Cercis siliquastrum*) o algun altre el port del qual crida l'atenció com el de l'araucària excelsa o pi de l'illa Norfolk (*Araucaria heterophylla*).

5 250 m | Arribem a una bifurcació i baixem per la nostra esquerra i, poc després, girem a la dreta per la senda que es creua fins a arribar als voltants del carrer de la Ronda del Castell.

• Conjunt d'araucàries excelsa i arbre de Judes

En este tram de la senda trobem sendes secundàries que es poden recórrer amb facilitat i que connecten amb els barris confrontants, escalinates singulars amb travesses, una passarel·la elevada i elements auxiliars que complementen la senda.

6 500 m | Iniciem un xicotet ascens pel camí que voreja el castell de Sant Ferran; una fortalesa que rep el seu nom en honor a Ferran VII, i de construcció precipitada, entre 1809 i 1813, amb la finalitat d'impedir la invasió napoleònica. Si alçem la vista, el primer que veiem és el baluard més septentrional. Continuem la senda vorejant el baluard troncoconic, deixant a la nostra dreta la rampa d'accés a la fortalesa. En direcció nord-oest arribem a una bifurcació i agafem la senda de l'esquerra que descendeix al parc.

Accés IES Miguel Hernández

Accés IES Jorge Juan

Accés Ronda del Castell

- A. IES Jorge Juan
- B. IES Miguel Hernández
- C. CEIP Prácticas – La Aneja
- D. Conservatori
- E. Centre de Turismo

COL-LABORA EN LA CONSERVACIÓ DE LES SENDES

- Caminar per les sendes marcades, sense eixir-nos dels seus límits, contribuïx a la protecció de l'ecosistema, ja que les nostres xafades poden afectar plantes i animals.
- Hem d'evitar molestar els animals, espatllar caus, nius, abeuradors, etc.
- Si ens ha agradat alguna planta no hem d'arrancar-la, és millor fer-li una fotografia o un dibuix.
- Els nostres residus contaminen, hem d'arreglar-los i emportar-nos-els fins que puguen ser depositats en un contenidor apropiat.
- Els animals de companyia no han d'anar solts i ens hem de fer responsables d'arreglar les seues deposicions.
- La millor manera de conservar el nostre patrimoni natural i cultural és no deixar empremtes del nostre passeig.
- Si vols més informació o tens algun dubte o suggeriment, visita la web: www.alicante.es/es/contenidos/red-senderos-urbanos

mediambiente AYUNTAMIENTO DE ALICANTE

Edita: Excm. Ajuntament d'Alacant
Regidoria de Medi Ambient
Coordinació i textos: Dpt. Educació Ambiental
Colabora: Dpt. Zones Verdes
Diseny i maquetació: www.stereografica.com
Ed. 11/2023 - Imprès en paper reciclat 100%

Xarxa de SENDES URBANES El Tossal

Recuperar el Tossal

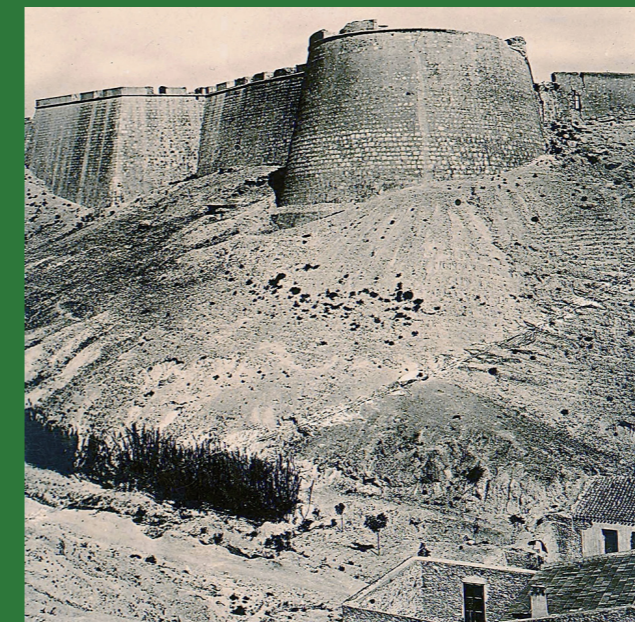
El Tossal, també conegut com a Mont Tossal, és un promontori amb una alçària de 87 metres sobre el nivell de la mar, on s'emplaça el castell de Sant Ferran. El Tossal s'abraça amb els alacantins barris de Sant Blai, Mercat i Campoamor, suposant un enclavament de rellevant valor mediambiental per a la ciutat.

El 1911, el metge alacantí Antonio Rico Cabot, sent regidor, va proposar al Consistori adquirir el tossal del castell de Sant Ferran, un promontori erm i pelat, per a repoblar-lo amb pins i convertir-lo en un pulmó verd i lloc d'esplai per a la població. El doctor Rico recomanaria que Alacant no hi invertira res, sinó que els mateixos regidors i l'alcalde aportaren el capital, davant la falta de fons en les arques municipals. El projecte tiraria avant, rebent la ciutat quatre cinquens del total del terreny i posteriorment, el cinqué pendent, amb una inversió total de 50.000 pessetes de llavors. La seua repoblació forestal no costaria res a l'Ajuntament per encarregar-se'n la Sociedad Protectora del Árbol.

En la segona meitat del segle XX es realitzarien obres per a la recuperació d'espais i usos ludicoeducatius al Tossal, com ara la instal·lació, el 1963, del que va ser el parc infantil de trànsit o, el 1995, el parc temàtic al vessant est del Tossal que, després d'una dècada, va ser parcialment reconstruït.

Ja avançat el 2018, l'Ajuntament iniciaria les obres del Projecte d'execució per a la correcció de l'erosió i adequació d'espais forestals degradats al Tossal (Fons FEDER - EDUSI Alacant).

La consolidació de vessants s'ha conjugat amb la creació de sendes que faciliten el trànsit per als vianants, connectant els equipaments i els barris de l'entorn. S'ha dut a terme un procés de recuperació de la flora, actuant en les zones més deprimides del Tossal, amb arbratge, plantes arbustives i herbàcies característiques del bosc mediterrani, aplicant criteris de sostenibilitat amb la millora del reg utilitzant aigua regenerada. La rellevància de la geologia al Tossal ha condicionat que les obres realitzades tingueren en compte el valor patrimonial d'alguns afloraments, propiciant la història que ens conten les seues roques del Quaternari.

• El Tossal abans de la repoblació forestal, a inicis del segle XX (Fons Fotogràfic Arxiu Municipal d'Alacant).

7 **450 m** | Passem al costat del bust restaurat del doctor Rico, una obra de l'escultor Daniel Bañuls tallada en pedra calcària i instal·lada al parc el 1930, com a reconeixement i honra al metge alacantí que el 1911, gràcies a la seua perseverança i sent regidor, va proposar al Consistori adquirir el Tossal de Sant Ferran, amb la finalitat de convertir-lo en un pulmó verd i lloc d'esplai per a la població.

A les terrasses contigües i inferiors, va estar instal·lat l'antic parc infantil de trànsit en el qual, entre els anys 60 i 80 del segle passat, Antonio Pomares, afectuosament conegut com el 'Sargento Moquillo', ensenyava normes de circulació viària a xiquetes i xiquets que anaven al volant d'un cotxet de pedals, amb tricicle o amb bicicleta.

• Bust del doctor Rico

Ens dirigim cap a l'accés a la calçada i a pocs metres creuem pel pas de vianants que enllaça per la zona sud-oest del Tossal.

Després d'unes escales, iniciem un xicotet ascens en direcció nord i en el primer encreuament girem en sentit oposat; seguim per una agradable senda amb bancs, apreciand fileres de baladres (*Nerium oleander*) en els marges, moreres, pins i exemplars aïllats de xiprer de Cartagena (*Tetraclinis articulata*).

8 **200 m** | Enfront de la continuïtat d'una paret de roca, trobem un panell interpretatiu sobre la geologia del Tossal que, en part, també permet entendre la història geològica de la ciutat d'Alacant.

Veiem una xicoteta senda a la nostra esquerra però continuem recte. Des d'ací, apreciem una perspectiva del centre de la ciutat amb el Mediterrani de fons. Pocs metres més endavant girem a la dreta, al costat d'una jardineria triangular d'obra. Ens introduïm en una zona on hi ha llentiscle (*Pistacia lentiscus*), barrella (*Salsola oppositifolia*), espart (*Stipa tenacissima*), garroferes (*Ceratonia siliqua*) i oliveres (*Olea europaea*) barrejats amb la pineda, fruit de la regeneració dels últims anys.

A pocs metres, tornem a trobar un espai que es presta a la interpretació geològica i que ens permet distingir toves i travertins,

roques calcàries diferents que es van formar en ambients lligats a cursos d'aigua. També podem veure restes de plantes en les roques fòssils.

Ens situem darrere de l'IES Jorge Juan, la ubicació del qual al Tossal data de 1953 però que va ser fundat a mitjan segle XIX sota el nom d'Instituto Provincial Público de Segunda Enseñanza, iniciant la seua activitat al casalot de 'L'Assegurada', sorgint des de llavors l'ensenyament mitjà a la província d'Alacant. Més endavant queda l'IES Miguel Hernández, que el 1963 va començar com a Instituto Femenino, ocupant durant tres anys una part de les instal·lacions de l'IES Jorge Juan. A la dreta, ascendim per les escales que ens condueixen a una senda que es bifurca.

9 **300 m** | Agafem la senda de la dreta que dona pas al mirador però, si ens desviem un moment, per l'esquerra arribem a la part posterior del col·legi Prácticas - La Aneja, en l'interior del qual trobem la Creu del Segle, un monument inaugurat el 1901 aprofitant la vinguda de la Santa Faç a Alacant per a celebrar el nou segle. La Creu va ser destruïda el 1934 per una càrrega de dinamita i reconstruïda el 1939.

Ja al mirador, apreciem l'extensió de la ciutat cap al sud, la badia i el cap de Santa Pola. Dirigit la vista cap a l'oest veiem les serres del Sanxo i de Borgunyó, destacant la de Fontcalet. Part del que albirem brinda la possibilitat de relacionar-ho amb la geologia. Davall els nostres peus hi ha més de 20 metres de roques calcàries de tipus tova que es van formar associades a un antic sistema fluvial. Este riu va funcionar durant milers d'anys, constituint un paisatge del Quaternari molt diferent de l'actual.

Continuem el camí al costat del mur que confronta amb el CEIP Prácticas - La Aneja, un col·legi públic que ocupa les antigues instal·lacions de l'Escola de Magisteri de 1964.

• Tram final de la senda i pineda del Tossal

Voregem el col·legi introduint-nos en una senda assistida per un passamanys rústic. En la bifurcació continuem per la nostra esquerra arribant a una zona de descans; ens aproximem a l'antic col·legi d'Orfes de Ferroviaris, clausurat al juny de 1990 i on actualment se situa el Conservatori. A continuació, passem al costat del Centre de Turisme per a arribar al punt d'inici i final de la nostra senda.